

Dönem : 1

Toplantı : 3 MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 234 e 3 ncü ek

İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın ve Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesinin düzenlenmesi hakkında kanun tasarısının C. Senatosunca değiştirilen ve M. Meclisince benimsenmiyen maddeleri hakkında Karma Komisyon raporu ile Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Karma Komisyon metinleri (M. Meclisi 2/273; C. Senatosu 2/99)

(Not : C. Senatosu S. Sayısı : 324)

T. B. M. M. Karma Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Karma Komisyonu
Esas No. 2/273
Karar No. 2

17 . 4 . 1964

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesinin düzenlenmesi hakkındaki kanun teklifinin Millet Meclisince kabul edilen maddelerinden Cumhuriyet Senatosunca değiştirilip Millet Meclisince benimsenmiyenleri incelemek üzere Anayasanın 92 nci maddesinin 5 nci fıkrası gereğince kurulmuş olan Karma Komisyonumuz, 9 Nisan 1964 günkü birleşiminde konuyu incelemiş ve aşağıdaki hususları kararlaştırmıştır :

1. Cumhuriyet Senatosu, T. B. M. M. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunun seçiminde her iki Yasama Meclisinde Anayasanın 85 nci maddesinin uygulanması bakımından muvazi kuralların tatbikini sağlayan esasları 1 nci madde metninden çıkarmıştır. Karma Komisyonumuz, şimdiye kadarki tatbikat göz önünde tutularak bu esasların madde metninde yer almasını uygun bulmuş ve Millet Meclisince kabul edilmiş olan metni esas itibarıyla benimsiyerek yeniden kaleme almıştır.

2. Cumhuriyet Senatosu, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin durumu incelenirken, bu incelemenin belli başlı hangi noktalardan yapılacağını tesbit etmek üzere, uzun vâdeli kalkınma planının yıllık uygulama programlarını da 2 nci madde metnine ilâve etmiştir. Karma Komisyonumuz, bu ilâveyi uygun karşılamıştır.

Cumhuriyet Senatosu, bundan başka, aynı madde metnine, bu incelemenin Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kârlılık ve verimlilik esaslarına uygun olarak çalışmalarını kontrol bakımından da yürütülmesini sağlayacak bir ilâve yapmıştır. Halbuki, kârlılık ve verimlilik esaslarına uygun çalışma ilkesi, Kamu İktisadi Teşebbüslerinden sadece İktisadi Devlet Teşekkülleriyle müesseseleri ve iştirakler hakkındaki 12 Mart 1964 tarihli ve 440 sayılı Kanuna tabi olan İktisadi Devlet Teşekkülleriyle özel kanunlarla ticari şirket bünyesine sahip kılınarak kurulmuş olan kurumlar için vâridolabilir. Yine özel mevzuatla, ezcümle kanunla kurulan, meselâ, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu gibi teşekküller, Kamu İktisadi Teşebbüsü vasfını taşıdıkları halde, İktisadi Devlet Teşekkülü olmayıp bir ticari şirket bünyesine de sahip değildirler. Bu gibi teşekküller, gördükleri hizmetlerin özelliği icabı, daima kârlılık ve verimlilik esaslarına uygun faaliyette bulunmıyabilirler. Binaenaleyh, bütün Kamu İktisadi Teşebbüslerine bu ilkenin teşmili, Karma

Komisyonumuzca doğru görülmemiştir. Bununla beraber, Karma Komisyonumuzca kaleme alınan metne göre, bu incelemeler Kamu İktisadi Devlet Teşebbüslerinin faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunu da kapsayacağı eihetle, İktisadi Devlet Teşekkülleriyle özel kanuna veya mevzuata göre ticari şirket bünyesine sahip Kamu İktisadi Teşebbüsleri esasen mevzuat icabı olarak kârlılık ve verimlilik esaslarına göre faaliyette bulunmak zorunda olduklarından, bunlar için, kârlılık ve verimlilik bakımından murakabe T. B. M. M. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunca yapılabilecek demektir. Karma Komisyonumuz, bu mülâhazalarla metinden «kârlılık ve verimlilik» terimlerini çıkarmayı uygun görmüştür.

3. 3 neü madde üzerinde Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu metinleri esas itibariyle birbirlerinden farklı değildir. Karma Komisyonumuz, her iki metinde redaksiyon bakımından en uygun formülleri benimsiyerek ve Millet Meclisinin kabul ettiği bâzı raporların ayrıca incelemeye tabi tutulması usulüne dair hükmü metinden tayıy ederek, bu maddeyi yeniden kaleme almıştır.

Karma Komisyonumuz, ayrıca, kanunun sistemi bakımından 4 neü maddenin son fıkrasını bu maddeye müstakil bir fıkra olarak ilâve etmeyi uygun görmüştür.

4. Karma Komisyonumuz, Cumhuriyet Senatosunun 4 neü maddesinde Kamu İktisadi Teşebbüslerinin faaliyetleri hakkında verilen tarifin her iktisadi işletme için vâridolan genel bir tarif olması dolayısıyla, hiçbir hukukî sonuç doğurmayan bir haşiv teşkil edeceği neticesine varmıştır.

Karma Komisyonumuz, bir Kamu İktisadi Teşebbüsünde kamu sermayesinin hâkimiyetini ve binaenaleyh, kamu idaresinin üstünlüğünü, «Kamu İktisadi Teşebbüsü» mefhumunda mündemiç bir unsur telâkki ederek, Millet Meclisi metninin aksine, Cumhuriyet Senatosu metnine uyarak, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde ödenmiş sermayenin yarısının değil; fakat, ödenmiş sermayenin yarıdan fazlasının kamu fonu olması esasını benimsemiştir. Karma Komisyonumuz, kamu fonu sayılmakla beraber, denetimi Anayasa gereğince başka prosedürlere tabi olması gereken ödenmiş sermayesinin yarısından fazlası mahallî idarelerle kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının fonlarıyla sağlanmış teşekkülleri de bu Kanunun kapsamı dışında bırakmış; ancak, Cumhuriyet Senatosu metnine uyarak, İller Bankasını, gördüğü merkezi hizmetlerin özel mahiyeti icabı, bu kanunun kapsamı içerisine sokmuştur.

Karma Komisyonumuz, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının operasyonlarının, esasen millî bütçenin müzakeresi vesilesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe Karma Komisyonunda bahis konusu olacağını mütalâa ederek, bu özelliği dolayısıyla bir Kamu İktisadi Teşebbüsü olan bu bankayı bu kanunun dışında bırakan Millet Meclisi metnine iltihak etmiştir.

Karma Komisyonumuz, milletlerarası andlaşmalar gereğince özel teşebbüsün idaresine bırakılan teşekküllerin bu kanun kapsamı dışında bırakılmasına dair Millet Meclisi metnini sınırlıyan Cumhuriyet Senatosu görüşünü de benimsememiştir.

Ödenmiş sermayesi kamu fonlarından gelmemekle beraber, kendilerine bâzı kamu yetki ve görevleri verilmiş olan ve galip vasfı bu kamu hizmetlerini yerine getirmek olan İşçi Sigortaları Kurumu gibi müesseseleri bu kanun kapsamı içine alan Millet Meclisi metni de benimsemiştir.

Karma Komisyonumuz, yukarda da belirtildiği veçhile, Millet Meclisi metninin son fıkrasını 3 neü maddeye nakletmeyi uygun görmüştür.

5. Karma Komisyonumuz, tatbikatta mevcut bâzı tereddütleri ortadan kaldırmak maksadiyle, Millet Meclisinin Cumhuriyet Senatosunca çıkarılan 5 neü maddesini esas itibariyle benimsemiştir.

6. Karma Komisyonumuz, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin denetiminin bizzat yasama meclisleri tarafından yapılmasını gerektiren Anayasanın 127 neü maddesinin son fıkrası ve yasama organına bağlı teşekküllerin, Anayasada sarahat olmadıkça, maddi muhtevası bakımından icrai mahiyette yetkiler kullanamamalarını gerektiren fonksiyonlar (kuvvetler) ayrılığına dair Anayasanın 5 ve 6 neü maddeleri muvacehesinde, 6 neü madde bakımından Millet Meclisi metnini tercih eylemiş; ancak, bu metinde son defa yürürlüğe giren 12 Mart 1964 tarihli ve 440 sayılı Kanunun gerektirdiği bâzı değişiklikleri yapmıştır.

7. Karma Komisyonumuz, 12 Mart 1964 tarihli ve 440 sayılı Kanunun 36 nci maddesiyle zaten kaldırılmış olan hükümlerin kaldırılmasına dair hüküm sevk ettiği ve esasen inceleme konusu olan kanun teklifi kanunlaştığı vakit eski İktisadi Devlet Teşekkülleri Umumi Heyeti ilga edilmiş olacağından, Millet Meclisi metninin 7 nci maddesinin çıkarılmasına dair Cumhuriyet Senatosu görüşüne uymuştur.

8. Karma Komisyonumuz, Millet Meclisinin 8 nci ve Cumhuriyet Senatosunun 6 nci maddesini 7 nci madde olarak benimsemiştir.

9. Karma Komisyonumuz, Millet Meclisinin 9 ncu ve Cumhuriyet Senatosunun 7 nci maddesini 8 nci madde olarak benimsemiştir.

10. Karma Komisyonumuz, Cumhuriyet Senatosunun 8 nci maddesine tekabül eden Millet Meclisinin 10 ncu maddesini, kanton tekniğine daha uygun yazılmış olması dolayısıyla 9 ncu madde olarak benimsemiş ve metin muhtevasını her ihtimali içine alacak surette kaleme almıştır.

11. 1 nci geçici madde kesinleşmiştir.

12. 2 nci geçici madde kesinleşmiştir.

13. 3 ncü geçici madde de kesinleşmiş olmakla beraber, Karma Komisyonumuz, İktüzüğün 109 ncu maddesinin verdiği hakka dayanarak, bu geçici maddenin son fıkrasında yer alan «kâr ve zarar hesaplarını» teriminin, maddeler arasında terim bakımından tenazuru temin maksadiyle, «netice hesaplarını» tarzında değiştirilmesinin oya sunulmasını rica eylemeyi uygun görmüştür.

14. Karma Komisyonumuz, Millet Meclisinin 11 nci ve Cumhuriyet Senatosunun 9 ncu maddesini 10 ncu madde olarak benimsemiştir.

15. Karma Komisyonumuz, Millet Meclisi metninin 6 nci maddesinde yer alan esası benimsediği cihetle, Millet Meclisi metninin 12 nci maddesini 11 nci madde olarak benimsemiştir.

16. İşbu kanun teklifi Anayasanın geçici 7 nci maddesine tabi olduğu cihetle, Genel Kurulda diğer bütün işlere takdimen öncelikle görüşülmesi ricasiyle Yüksek Başkanlığa sunulur.

T. B. M. M.

Karma Komisyonu Başkanı Y.

Sözcü

İstanbul Milletvekili

C. Kıvca

Kâtip

Konya Milletvekili

F. Özfakih

C. Senatosu Giresun Üyesi

1 nci maddenin 3 ncü fıkrasına, 4 ncü maddenin son fıkrasına ve 6 nci maddeye muhalifim.

S. Orhon

Balıkesir Milletvekili

A. A. Bolak

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesinin düzenlenmesi hakkında Kanun

T. B. M. M. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu

MADDE 1. — Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesini sağlamak üzere, Cumhuriyet Senatosunca seçilecek onbeş Cumhuriyet Senatosu üyesi ile Millet Meclisince seçilecek otuzbeş milletvekilinden ibaret bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu kurulmuştur. Bu Karma Komisyon üyeleri, her toplantı yılı başında seçilir.

Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde mevcut siyasi parti grupları ve siyasi parti grubu mensubu olmyanlar, her Meclisin kontenjanı içinde o Meclisteki sayılarının yüzde oranında temsil edilirler.

Her Mecliste hangi siyasi parti gruplarınca ve siyasi parti grubu mensubu olmyanlardan ne kadar aday gösterileceği önceden o Meclisin İçtüzüğüne göre tesbit edilir. Bu sayılara yüzde oranlarını aksettirmemesi noktasından her Meclisin İçtüzüğüne göre itiraz edilebilir ve bu itirazlar, ilgili Meclisin İçtüzüğüne göre karara bağlanır. Siyasi parti grupları, kendilerine düşen sayı kadar aday gösterirler; siyasi parti grubu mensubu olmyanlar, kendileri veya ilgili Meclisin üyelerince aday gösterilirler. Seçim her Meclisin kendi İçtüzüğüne göre yapılır. Siyasi parti grubu mensubu olmyanların temsili, siyasi parti gruplarının temsili engelliyecekse, siyasi parti grupları, her halde, kendilerine düşen sayıları aşmamak kaydıyla tercih olunur.

Bu Karma Komisyon üyeliği, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun diğer bütün karma komisyon ve geçici komisyonları üyeliğiyle bağdaşabilir.

CUMHURİYET SENATOSUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

**Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük
Millet Meclisince denetlenmesinin düzenlenmesi
hakkında Kanun**

*T. B. M. M. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma
Komisyonu*

MADDE 1. — Kamu İktisadi Teşebbüsleri-
nin Türkiye Büyük Millet Meclisince denet-
lenmesini sağlamak üzere, Cumhuriyet Senato-
sunca seçilecek onbeş Cumhuriyet Senatosu
üyesi ile Millet Meclisince seçilecek otuzbeş
milletvekilinden ibaret bir Türkiye Büyük
Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Kar-
ma Komisyonu kurulmuştur.

Bu Karma Komisyon üyeleri her toplantı
yılı başında seçilir.

Bu Karma Komisyon üyeliği, diğer bütün
Karma Komisyon üyelikleri ile bağdaşabilir.

T. B. M. M. KARMA KOMİSYONUNUN
DEĞİŞTİRİŞİ

Kanun başlığı - kesinleşmiştir

*T. B. M. M. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma
Komisyonu*

MADDE 1. — Kamu İktisadi Teşebbüsleri-
nin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlen-
mesini sağlamak üzere, Cumhuriyet Senatosun-
ca seçilecek onbeş Cumhuriyet Senatosu üyesi
ile Millet Meclisince seçilecek otuzbeş milletve-
kilinden ibaret bir Türkiye Büyük Millet Mec-
lisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komis-
yonu kurulmuştur. Bu Karma Komisyon üye-
leri, her toplantı yılı başında seçilirler.

Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde
mevcut siyasi parti grupları ve siyasi parti gru-
pu mensubu olmıyanlar, her Meclisin kontenjanı
içinde o Meclisteki sayılarının - boş üyelikler
hariç - üye tamsayısına nisbet edilmesiyle bulu-
nacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilir-
ler.

Her Mecliste hangi siyasi-parti grupların-
ca ve siyasi parti grubu mensubu olmıyanlar-
dan ne kadar aday gösterileceği önceden o mec-
lisin içtüzüğüne göre tesbit edilir. Bu sayılara
yüzde oranlarını aksettirmemesi noktasından
her Meclisin içtüzüğüne göre itiraz edilebilir ve
bu itirazlar, ilgili Meclisin içtüzüğüne göre ka-
rara bağlanır. Siyasi parti grupları, kendilerine
düşen sayı kadar aday gösterirler; siyasi parti
grubu mensubu olmıyanlar, kendileri veya ilgili
Meclis üyelerince aday gösterilirler. Seçim, her
Meclisin kendi içtüzüğüne göre yapılır. Siyasi
parti grubu mensubu olmıyanların temsili siyasi
parti gruplarının temsili engelliyecekse, siyasi
parti grupları, her halde, kendilerine düşen sa-
yıları aşmamak şartıyla tercih olunur.

Bu Karma Komisyon üyeliği, yasama organı
içerisinde Anayasa, kanunlar ve yasama meclis-
leri içtüzükleri gereğince kurulan bütün karma
komisyon, komisyon ve geçici komisyonlar üye-
liğiyle bağdaşabilir.

Bu Karma Komisyonun denetimi, Millet Mec-
lisi içtüzüğüne göre Millet Meclisi Başkanlığın-
ca yapılır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Başkan, başkanvekili, genel sözcü ve kâtip

MADDE 2. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu, her toplantı yılı başında bir başkan, bir başkanvekili, bir genel sözcü ve bir kâtip seçer Bunlardan başkan ve başkanvekili aynı Yasama Meclisinin üyesi olamaz; genel sözcü ve kâtip için de aynı hüküm uygulanır.

Başkan, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin bir veya birkaçının durumunu, genel iktisat politikası, işletmecilik ve faaliyetlerinin mevzuata ve Uzun Vâdeli Kalkınma Plânına uygunluğu noktalarından incelemek üzere, gerekli gördüğü sayıda raportörler seçebilir. Bu raportörler her toplantı yılı başında seçilir.

Genel sözcü, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin genel durumu ile doğrudan doğruya ilgilenir.

T. B. M. M. nin Kamu İktisadi Teşebbüslerini denetlemesi

MADDE 3. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu, Yüksek Denetim Kurulunun raporlarıyla Başbakanlığın sevk edeceği diğer raporları inceler. Her teşebbüsün bilânçosuyla kâr ve zarar hesaplarını ihtiva etmesi gereken bu raporlar, esas itibariyle bir yıl önceki duruma aid olmak üzere en geç her Kasım ayı sonunda Millet Meclisi Başkanlığına Başbakanlıkça sunulur ve derhal Karma Komisyona havale edilir. Karma Komisyon, incelemelerini, raporun kendisine havale edilmesinden itibaren en geç doksan gün içinde tamamlar.

Karma Komisyonun bütün Kamu İktisadi Teşebbüslerini kapsıyan raporu Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sevk edilir. Karma Komisyonun gerekli görmesi yahut Cumhuriyet Senatosu veya Millet Meclisi genel kurullarından birinin talebetmesi hallerinde, belli bir veya birkaç Kamu İktisadi Teşebbüsü için Karma Komisyon raporu ayrı olarak da Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sevk edilebilir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu, bu rapor üzerinde en çok on gün süren bir genel görüşme açar ve bu genel görüşme sonunda bilânçolar ile kâr ve zarar hesaplarının tasvibedilip edilmemesi hakkındaki görüşlerini Millet Meclisine bildirir.

Millet Meclisi Genel Kurulu, Karma Komisyon raporu üzerinde, Cumhuriyet Senatosunun 3 ncü fıkra gereğince ulaştığı sonuçlarla birlikte, genel görüşme açar. Bu genel görüşme en çok yirmi gün sürer. Bu genel görüşme sonunda Millet Meclisi Genel Kurulu, bilânçolarla kâr ve zarar hesaplarını tasvibetmek suretiyle Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ibra edilmesi hususunu karara bağlar.

Tasvibedilen bilânçolar ile kâr ve zarar hesapları Resmî Gazetede Millet Meclisinin 4 ncü fıkra gereğince alacağı karara atfen yayınlanacak bir Türkiye Büyük Millet Meclisi kararına ek olarak yayınlanır. Millet Meclisi tasvibetmeme kararı vermişse, bu husus, bu karara atfen Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı olarak yayınlanır.

Bu madde uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimine tabi Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile bu Kamu İktisadi Teşebbüslerinin iştirakiyle kurulan diğer Kamu İktisadi Teşebbüsleri-

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Başkan, Başkanvekili sözcü ve kâtip

MADDE 2. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu her toplantı yılı başında bir başkan, bir başkanvekili, bir sözcü ve bir kâtip seçer. Bunlardan başkan ve başkanvekili aynı yasama meclisinin üyesi olamaz; sözcü ve kâtip için de aynı hüküm uygulanır.

Başkan, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin durumunu incelemek üzere raportörler seçebilir.

Raportörler incelemelerini, genel iktisat politikası, işletmecilik ve faaliyetlerin mevzuat ve kalkınma plânına ve plânın uygulama programlarına uygunluğu ve kârlılık ve verimlilik prensibine uygun olarak gereken gayret ve basiretin gösterilip gösterilmediği noktalarını da göz önünde bulundurarak yaparlar.

T. B. M. M. nin Kamu İktisadi Teşebbüslerini denetlemesi

MADDE 3. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu, Yüksek Denetleme Kurulunun Türkiye Büyük Millet Meclisine sunduğu Kamu İktisadi Teşebbüsleri hakkındaki raporlarıyla Başbakanlık tarafından gönderilen Yüksek Denetleme Kurulunun raporları üzerine teşebbüslerin verdikleri cevapları ve ilgili Bakanlıkların mütalâalarını ve bir yıl önceki duruma ait bilanço ve netice hesaplarını veya mali durumlarını gösteren tabloları inceler.

Yüksek Denetleme Kurulunun yıllık raporları Eylül ayı sonuna kadar, yıllık raporla ilgili bilanço, hesap, tablo, cevap ve mütalâalar en geç Kasım ayı sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur ve derhal Karma Komisyona havale edilir. Karma Komisyon incelemelerini en geç Ocak ayı sonuna kadar tamamlar.

Karma Komisyonun Kamu İktisadi Teşebbüsleri hakkındaki raporları Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sevk edilir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu bu raporlar üzerinde en çok on gün süren bir genel görüşme açar ve bu genel görüşme sonunda

T. B. M. M. Karma Kom. değişikliği

Başkan, Başkanvekili, sözcü ve kâtip

MADDE 2. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu, her toplantı yılı başında bir Başkan, bir Başkanvekili, bir Sözcü ve bir Kâtip seçer. Bunlardan Başkan ve Başkanvekili aynı yasama meclisinin üyesi olamaz; sözcü ve kâtip için de aynı hüküm uygulanır.

Başkan, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin durumunu incelemek üzere raportörler seçebilir. Raportörler, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin durumunu, genel iktisat politikası, işletmecilik, faaliyetlerinin mevzuata, uzun vâdeli kalkınma plânına ve plânın uygulama programlarına uygunluğu noktalarından incelerler. Raportörler, her toplantı yılı başında seçilirler.

T. B. M. M. nin Kamu İktisadi Teşebbüslerini denetlemesi

MADDE 3. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu, Yüksek Denetleme Kurulunun raporlarıyla Başbakanlığın sevk edeceği diğer raporları inceler. Her teşebbüsün blâncosıyla netice hesapların, kapsamı gereken bu raporlar, esas itibarıyla bir yıl önceki duruma aid olmak üzere en geç her Kasım ayı sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisine Başbakanlıkça sunulur ve derhal Karma Komisyona havale edilir. Karma Komisyon, incelemelerini, raporun kendisine havale edilmesinden itibaren doksan gün içinde tamamlar.

Karma Komisyonun bütün Kamu İktisadi Teşebbüslerini kapsamı gereken raporu, Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sevk edilir. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu, bu rapor üzerinde en çok onbeş gün süren bir genel görüşme açar ve bu genel görüşme sonunda bilançolar ile netice hesaplarının tasvibedilip edilmediği hakkında görüşlerini Millet Meclisine bildirir.

Millet Meclisi Genel Kurulu, Karma Komisyon raporu ve Cumhuriyet Senatosunun yukarıdaki fıkra uyarınca ulaştığı sonuçlar üzerinde genel görüşme açar. Bu genel görüşme en çok

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

nin denetimi, üst teşebbüsün denetimi ile birlikte yapılır. Değişik Kamu İktisadi Teşebbüslerinin iştirakiyle kurulmuş olan böyle bir teşebbüsün hangi üst teşebbüsle bir arada denetime tabi tutulacağı hususunda esas ödenmiş iştirak miktarı üstünlüğüdür; bu miktarlar eşitse, bu husus Karma Komisyonca karara bağlanır.

T. B. M. M. nin denetimine bağlı Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tanımı

MADDE 4. — Ödenmiş sermayesinin en az yarısı kamu tüzel kişilerince sağlanmış olan kurumlarla bu kurumların ödenmiş sermayesinin en az yarısını sağlamış oldukları diğer kurumlar, hukukî şekil ve niteliklerine, haklarında uygulanan kanunlara ve gördükleri hizmetlere bakılmaksızın, bu kanuna tabidirler. Bu kurumlar ile mahallî idareler ve Kamu kurumu niteliğindeki mes-

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

bilâncolar ile netice hesaplarının veya malî durumlarını gösteren tabloların tasvibedilip edilmemesi hakkındaki görüşlerini Millet Meclisine bildirir. Millet Meclisi Genel Kurulu, Karma Komisyon raporları üzerinde Cumhuriyet Senatosunun ulaştığı sonuçlarla birlikte, genel görüşme açar. En çok yirmi gün sürecek olan bu genel görüşme sonunda Millet Meclisi Genel Kurulu bilâncolarla netice hesaplarını veya malî durumları gösteren tabloları tasvibetmek suretiyle Kamu İktisadi Teşebbüsleri yönetim organlarının ibra edilmesi hususunu karara bağlar.

Tasvibedilen bilâncolarla netice hesapları veya malî durumları gösteren tablolar Millet Meclisinin alacağı kararla birlikte Resmî Gazetede yayınlanır. Millet Meclisi tasvibetmeme kararı vermiş ise, bu karar da Resmî Gazetede yayınlanır.

Yüksek Denetleme Kurulunun hazırladığı raporlardan yıllık raporlar dışında kalanları Karma Komisyonca incelendikten sonra Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sevk edilir. Son olarak Millet Meclisi Genel Kurulu, bu raporlar üzerinde Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun ulaştığı sonuçlarla birlikte görüşme yapar ve gerekli kararı alır.

T. B. M. M. nin denetimine bağlı Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tanımı

MADDE 4. — Kamu İktisadi Teşebbüsü : Mal veya hizmet istihsal ve satışı veya fonları işletilmesi işyeriyle uğraşan bir kanunla veya bir kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kuru-

T. B. M. M. Karma Kom. değişikliği

yirmi gün sürer. Bu genel görüşme sonunda, Millet Meclisi Genel Kurulu, bilâncolarla netice hesaplarını tasvibetmek suretiyle Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yönetim kurullarının ibra edilmesini karara bağlar veyahut bilâncolarla netice hesaplarını tasvibetmemek suretiyle Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yönetim kurullarının ibra edilmesini reddeder.

4 ncü maddenin 1 nci fıkrası hükmüne tâbi olup da genel kurulları Türk Ticaret Kanununa veya özel kanunlarına tâbi şirket ve kurumlar hakkında da, bu madde hükümleri uygulanır. Ancak, bunların bilâncolarıyla netice hesapları ve bunlar hakkında Karma Komisyonca hazırlanan raporlarla ilgili olarak yasama meclisleri genel kurullarında her hangi bir oylama yapılmaz ve bunların yönetim kurullarının ibra edilmesi veya edilmemesi hususunda karar verilemez; bu raporlar, sadece genel görüşme konusu olur .

Tasvibedilen bilâncolarla netice hesaplarını veya malî durumları gösteren tablolar, Millet Meclisinin ibra kararıyla birlikte Resmî Gazetede yayınlanır. Millet Meclisi bu vesikalari tasvibetmiyerek ilgili yönetim kurullarını ibra etmemişse, bu husustaki karar da Resmî Gazetede yayınlanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimine tabi Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile bu Kamu İktisadi Teşebbüslerinin iştirakiyle kurulan diğer Kamu İktisadi Teşebbüslerinin denetimi, üst teşebbüsün denetimi ile bir arada yapılır. Değişik Kamu İktisadi Teşebbüslerinin iştirakiyle kurulmuş olan böyle bir teşebbüsün hangi üst teşebbüsle bir arada denetime tabi tutulacağı hususunda esas, ödenmiş iştirak miktarı üstünlüğüdür; bu miktarlar eşitse, bu husus, Karma Komisyonca karara bağlanır.

Bu kanunla kurulan denetime giren Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tanımı

MADDE 4. — Ödenmiş sermayesinin yarısından fazlası kamu tüzel kişilerince sağlanmış olan kurumlar ile bu kurumların ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağlamış olduk-

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

lek kuruluşları ile 2 nci ve 3 ncü fıkralarda yazılı kurumlar, bu fıkra anlamında kamu tüzel kişisi sayılırlar.

Mahallî idarelerin ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ödenmiş sermayesinin en az yarısını sağladıkları kurumlar ve bu kurumların ödenmiş sermayesinin en az yarısını sağlıyarak kurdukları kurumlar, bu kanunun kapsamı dışındadırlar. Ancak, bu fıkroda söz konusu kurumların ödenmiş sermayesinin en az diğer yarısı, bu fıkroda söz konusu mahallî idareler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve kurumların dışında kalan 1 nci fıkra anlamındaki kamu tüzel kişilerinince sağlanmışsa, bunlar hakkında da 1 nci fıkra hükmü uygulanır.

1 ve 2 nci fıkralarda söz konusu edilenlerden olmamakla beraber, kendilerine bâzı kamu yetki ve görevleri verilmiş olup da, galip vasfı bu kamu hizmetlerini yürütmek olan özel kanunlara tabi kurumlar hakkında da 1 nci fıkra hükmü uygulanır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu kanun hükümlerine tabi değildir.

Milletlerarası anlaşmalar gereğince özel teşebbüsün idaresine bırakılan teşebbüsler, bu kanun hükümlerine tabi değildir.

Bu maddenin 1 ve 3 ncü fıkralarının kapsamı içine girip de genel kurulları Türk Ticaret Kanununa veya özel kanunlarına tabi şirket ve kurumlar hakkında da bu kanun hükümleri uygulanmakla beraber, bunların bilâncolarıyla kâr ve zarar hesapları ve bunlar hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunca hazırlanan raporlar ile ilgili olarak her hangi bir oylama yapılmaz; bunlar, sadece genel görüşme konusu olur.

Sayıştay denetimine tabi döner sermayeler

MADDE 5. — Anayasanın 127 nci maddesinin 1 nci fıkrası gereğince Sayıştayın denetimine tabi olan genel ve katma bütçeli dairelerin idare ettikleri döner sermayelerin denetimi de Sayıştayca yapılır. Bunlar hakkında da Anayasanın 128 nci maddesi hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

lan özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe sahip sermaye ile çalışanlarda sermayenin yarısından fazlası kamu tüzel kişilerine ait bulunan kurumlardır.

Kamu hissesi miktarının tayininde Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının hisseleri hesaba katılmaz.

Sermayesinin yarısından fazlası tek başına veya birlikte birinci fıkrada yazılı kurumlarla diğer kamu tüzel kişilerine ait ortaklıklar ile sermayesinin yarısından fazlası bunlara ait olan ortaklıklar bu kanun hükümleri dışında Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenir.

Sermayesinin yarısından fazlası tek başına veya birlikte mahallî idarelere ait bulunan teşebbüslerden, İller Bankası dışında kalanlar bu kanun hükümlerine tabi değildir.

Özel kanunlarında bu kanuna göre denetleneyeceği belirtilen kurumlarla iktisadi alanda faaliyet göstermek üzere kanunla kamu tüzel kişilerinden birinci fıkra şümulüne girmiyenler, Sayıştay denetimine tabi bulunmadıkları takdirde bu kanuna göre denetlenir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının yürürlüğe girdiği tarihten önce, Milletlerarası Andlaşmalar gereğince kurulmuş bulunan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ana sözleşmelerindeki hükümler saklıdır.

Özel kanunları veya statüleri gereğince genel kurulu bulunan Kamu İktisadi Teşebbüsleriyle ortaklıkların yönetim organları hakkında ibra kararları bunların bilançolarıyla netice hesaplarının veya malî durumlarını gösteren tablolarının Millet Meclisi Genel Kurulunca tasviyle hüküm ifade eder.

T. B. M. M. Karma Kom. değişikliği

ları diğer kurumlar ve yukarıda sayılanlardan olmamakla beraber kendilerine bâzi kamu yetki ve görevleri verilmiş olup galip vasıfları bu kamu hizmetlerini yürütmek olan ve kamu kurumunu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olmayan özel kanunlara tabi Kurumlar ve İller Bankası, bu kanunla konulan denetime tabidirler.

Mahallî idarelerin ve kamu kurumunu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağladıkları kurumlar ile bu kurumların ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağladıkları, kurumlar, bu kanunla konulan denetimin dışındadırlar.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi, Anayasanın 94 nci maddesinde söz konusu millî bütçenin incelenmesi yoluyla yapılır; bu Banka, bu kanunla konulan denetime tabi değildir.

Milletlerarası andlaşmalar gereğince özel teşebbüsün idaresine bırakılan kurumlar, bu kanunla konulan denetime tabi değildirler.

1, 2 ve 3 nci fıkralarda yazılı kurumlar ve kamu kurumunu niteliğindeki meslek kuruluşları, 1 nci fıkra anlamında kamu tüzel kişisi sayılırlar.

Sayıştay denetimine tabi döner sermayeler

MADDE 5. — Anayasanın 127 nci maddesinin 1 nci fıkrası gereğince Sayıştayın denetimine tabi olan genel veya katma bütçeli dairelerin idare ettikleri dönersermayelerin denetimi de Sayıştayca yapılır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Yüksek Denetim Kurulunun Başbakanlığa bağlanması

MADDE 6. — 17 Haziran 1938 tarihli ve 3460 sayılı Kanuna ek 15 Temmuz 1960 tarihli ve 23 sayılı Kanunun 10 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 10. — Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadi Teşekküllerin teşkilâtiyle idare ve murakabeleri hakkında 17 Haziran 1938 tarihli ve 3460 sayılı Kanunun 7 nci maddesi gereğince kurulan Yüksek Denetim Kurulu, Başbakanlığa bağlıdır. İktisadi Devlet Teşekkülleriyle müesseseleri ve iştirakler hakkında kanunun kapsamına giren teşekkül ve müesseselerin denetimi bu kurul tarafından yapılır.

Özel idare ve belediyelere ait iktisadi teşebbüslerin denetimi, bu idarelerin kendi organları tarafından yapılır.

Yüksek Denetim Kurulu, 17 Haziran 1938 tarihli ve 3460 sayılı Kanunun 10 ncu ve 24 ncü maddeleri gereğince hazırlıyacağı raporları, Başbakanlığa sunar. Raporların gereken organ daire, kurum ve teşekküllere dağıtımı Başbakanlıkça yapılır.

Umumi Heyetin kaldırılması

MADDE 7. Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadi Devlet Teşekküllerinin teşkilâtiyle idare ve murakabeleri hakkında 17 Haziran 1938 tarihli ve 3460 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin 1 nci bendi, muaddel 5 nci maddesi, 6 ncı maddesi ve muaddel 24 ncü maddesinin 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı fıkraları kaldırılmıştır.

M. T. A. Umumi Heyetinin kaldırılması

MADDE 8. — 14 Haziran 1935 tarihli ve 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Kanununun 17 ve 18 nci maddeleri kaldırılmıştır.

E. İ. E. D. Umumi Heyetin kaldırılması

MADDE 9. — 24 Haziran 1935 tarihli ve 2819 sayılı Elektrik İşleri Etüt Dairesi teşkiline dair Kanunun 17 ve 18 nci maddeleri kaldırılmıştır.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Yüksek Denetleme Kurulunun T. B. M. Meclisine bağlanması

MADDE 5. — 17 Haziran 1938 tarih ve 3460 sayılı Kanunla kurulmuş bulunan Umumi Murakabe Heyeti Yüksek Denetleme Kurulu adıyla Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlıdır.

Yüksek Denetleme Kurulu, Özel Kanunu gereğince, Kamu İktisadi Teşebbüsleri hakkında hazırladığı raporları Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar ve birer örneğini ilgili Bakanlık ve teşebbüse gönderir.

M. T. A. Umumi Heyetinin kaldırılması

MADDE 6. — 14 Haziran 1935 tarihli ve 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Kanununun 17 ve 18 nci maddeleri kaldırılmıştır. (Cumhuriyet Senatosunca Millet Meclisi Genel Kurulunda kabul edilen 8 nci madde 6 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.)

E. İ. E. D. Umumi Heyetinin kaldırılması

MADDE 7. — 24 Haziran 1935 tarihli ve 2819 sayılı Elektrik İşleri Etüt Dairesi teşkiline dair Kanunun 17 ve 18 nci maddeleri kaldırılmıştır. (Cumhuriyet Senatosunca Millet

T. B. M. M. Karma Kom. değişikliği

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu

MADDE 6. — 17 Haziran 1938 tarihli ve 3460 sayılı Kanuna ek 15 Temmuz 1960 tarihli ve 23 sayılı Kanununun 10 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Madde 10. — Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekküllerin teşkilâtıyla idare ve murakabeleri hakkındaki 17 Haziran 1938 tarihli ve 3460 sayılı Kanununun 7 nci maddesi gereğince kurulan Yüksek Denetleme Kurulu, Başbakanlığa bağlıdır. 12 Mart 1964 tarihli ve 440 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleriyle müesseseleri ve iştirakleri hakkındaki Kanuna tabi teşekkül ve müesseselerin ve özel kanuna göre denetleme görevi kendisine verilmiş olan sair kurumların denetlenmesi bu kurul tarafından yapılır.

Mahallî idarelere ait iktisadi teşebbüslerin denetlenmesi, bu idarelerin kendi organları tarafından yapılır.

Yüksek Denetleme Kurulu, kanun gereğince hazırlayacağı raporları, Başbakanlığa sunar. Bu raporların gereken organ, daire, kurum ve teşekküllere dağıtımı Başbakanlıkça yapılır.»

M. T. A. Umumi Heyetinin kaldırılması

MADDE 7. — 14 Haziran 1935 tarihli ve 2804 sayılı Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Kanununun 17 ve 18 nci maddeleri kaldırılmıştır.

E. İ. E. D. Umumi Heyetinin kaldırılması

MADDE 8. — 24 Haziran 1935 tarihli ve 2819 sayılı Elektrik İşleri Etüt Dairesi teşkiline dair Kanunun 17 ve 18 nci maddeleri kaldırılmıştır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Özel yasama denetimi usullerinin kaldırılması

MADDE 10. — Bu kanunun yürürlüğe girmesine kadar denetlenmesi görevi, yasama organının bu kanunun 1 nci maddesiyle kurulu Karma Komisyondan gayrı komisyonlarına verilmiş olan kurumların özel denetim usulleri kaldırılmıştır.

İlk kuruluş

GEÇİCİ MADDE 3. — 1 nci maddede bahis konusu Karma Komisyonun seçimi, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren onbeş gün içinde tamamlanır. Bu kanunun yürürlüğe girmesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin tatiline veya yasama meclislerinden birinin ara vermesine raslıyorsa, seçimler, ilk olağan toplantıdan itibaren aynı süre içinde tamamlanır.

Karma Komisyon, bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce mevcut mevzuat gereğince tasvibe dilmemiş bilânço ile kâr ve zarar hesaplarını bu kanun hükümleri dairesinde derhal görüşmeye başlar.

Yürürlük tarihi

MADDE 11. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 12. — Bu kanunun yasama organıyla ilgili hükümlerini yasama meclisleri ve diğer hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Meclisi Genel Kurulunda kabul edilen 9 ncu made 7 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.)

Özel yasama denetimi usullerinin kaldırılması

MADDE 8. — Bu kanunun yürürlüğe girmesine kadar denetlenmesi görevi, yasama organının bu kanunun 1 nci maddesiyle kurulu Karma Komisyondan gayri komisyonlarına verilmiş olan Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Ortaklıklar ile kurumların özel denetim usulleri kaldırılmıştır.

İlk kurulus

GEÇİCİ MADDE 3. — 1 nci maddede bahis konusu Karma Komisyonun seçimi, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren onbeş gün içinde tamamlanır. Bu kanunun yürürlüğe girmesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin tatiline veya yasama meclislerinden birinin ara vermesine rashyorsa, seçimler, ilk olağan toplantıdan itibaren aynı süre içinde tamamlanır.

Karma Komisyon, bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce yürürlükte olan mevzuat gereğince görüşülmemiş veya görüşülmesi bitirilmemiş bulunan bilânçolar ile kâr ve zarar hesaplarını veya mali durumları gösteren tabloları ve raporları bu kanun hükümleri dairesinde derhal görüşmeye başlar.

Yürürlük tarihi

MADDE 9. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer. (Cumhuriyet Senatosunca Millet Meclisi Genel Kurulunda kabul edilen 11 nci madde 9 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.)

Yürütme

MADDE 10. — Bu kanun Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisince yürütülür.

T. B. M. M. Karma Kom. değişikliği

Özel yasama denetimi usullerinin kaldırılması

MADDE 9. — Bu kanunun yürürlüğe girmesine kadar denetlenmesi görevi, yasama organının bu kanunun 1 nci maddesiyle kurulan Karma Komisyondan gayri komisyonlarına veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin de iştirakiyle kurulan heyetlere verilmiş olan kurumların bu denetim usulleri kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Kesinleşmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Kesinleşmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Kesinleşmiştir. (Karma Komisyon, İçtüzüğü'nün 109 ncu maddesi uyarınca, bu maddenin 2 nci fıkrasındaki, «Kâr ve zarar hesaplarını» teriminin «netice hesaplarını» olarak düzeltilmesini talebetmektedir.)

Yürürlüğe giriş

MADDE 10. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11. — Bu kanunun yasama organıyla ilgili hükümlerini yasama meclisleri ve diğer hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.